

KAKI 2023 – ornitologisk rejse til
Kasakhstan og Kirgisistan med
Miksture 01.05 – 17.05.2023

Temaet er utvetydigt - det drejer sig om at iagttage så mange af regionens fugle – så godt som muligt. En rejse der også giver deltagerne mulighed for at nyde storslåede landskaber og møde Centralasiens nomadefolk. Landene i Centralasien har i årevis været ornitologiske drømmemål, men er stadig logistisk svært tilgængelige. Rejsen har da også ekspeditionsagtig karakter men er et kvalitetsprodukt: maksimal tid i felten, prima fuglesteder, uformel rejseform og formidabel natur. Den ornitologiske ambition er højt prioriteret, men der er plads til ornitologer på alle videns trin, både begyndere og gamle felttrotter. Det vigtigste er entusiasme. Programmet er blandt andet baseret på Mikstures ornitologiske ekspeditioner siden 2003 samt undertegnede's øvrige erfaring i områderne. Rejsen i 2022 er optimeret på flere punkter og kun de bedste lokaliteter er valgt.

Fuglene i Kirgisien og Kasakhstan – target species - Hvad vi ser og i hvilke antal kan ingen jo spå om, men områderne er valgt, så der med stor sandsynlighed ses et væsentligt udsnit af regionens fugle. Udbredelseskortene i denne del af verden er mildt sagt ikke ajourført - om nogensinde gedigent udarbejdet. De nævnte arter bør kun betragtes som vejledende. Flere af arterne forekommer fåtalligt og kan mangle på listen når vi rejser hjem. Eventuelle mangler på det ornitologiske opvejes erfaringsmæssigt af uventede observationer. Der bliver ikke kun gjort en dyd af at se så mange arter som muligt, men også så godt som muligt.

Vi fokuserer på de spændende centralasiatiske fugle i Kasakhstan og Kirgisistans bjerg-, halvørken- og steppeområder. De fleste biotoper er for så vidt til stede i Kirgisistan om end steppefuglene opleves ubetinget bedst i Kasakhstan.

I Sovjettiden var størstedelen af Centralasien lukket for vesterlændinge. De få ornitologer som besøgte Kasakhstan og Kirgisistan blev eskorteret til fuglelokaliteter i nærheden af hovedstæderne. Glimrende fuglelokaliteter, men bestemt ikke fyldestgørende for den fantastiske avifauna. Det er anderledes i dag, hvor besøgende i større omfang kan vælge.

For ornitologen har Kasakhstan og Kirgisistan meget at byde på og fuglelivet kan betegnes som en cocktail af arter fra Mellemøsten, Sibirien og stepperne fra det østlige Østrig til Mongoliet. Adskillige områder er ornitologisk ukendte og rummer altid ornitologiske overraskelser.

Et stort antal bjergfugle lever i bjergene som groft betragtet udgør det nordligste Himalaya med Tien-Shan som den altdominerede bjergkæde. Det gælder arter som vi også kender fra de central- og sydeuropæiske bjerge. I det hele taget findes mange arter som også er udbredt i det sydlige Europa, tillige mange lokale racer hvoraf de mest distinkte, antageligt med tiden får status som selvstændige arter. Det gælder f. eks den lokale race af Sort Glente *M.m.lineatus* som allerede af mange regnes for en selvstændig art, Hvid Vipstjert (ssp. *personata*, Maskevipstjert), Azurmejse (nominatform samt Yellow-breasted Azure Tit *P.c.carruthersi*), Vandstær af racen *leucogaster*, Slagfalk ssp. *altaicus*, Pungmejse, etc. Kasakhstan er et gigantisk land og spænder også vidt ornitologisk. Over 500 arter er truffet i Kasakhstan fordelt, over mange landskabstyper. I Kasakhstan er det steppefuglene som de fleste ornitologer tænker på og drømmer om. Det er da også målet og i sagens natur, hovedargumentet for besøget på de berømte græsstepper i den nordlige del. Her er der højt til loftet, så at sige, og udsynet nærmest uendeligt. Det er hjemsted for græssteppefugle og vandfugle: ænder, hejrer og vadefugle – ofte i stort antal. I den sydlige landsdel findes flere unikke biotoper: Turenga-skov og halvørken, og generelt rummer denne region de fuglerigeste lokaliteter.

Inden afrejse bliver der fremsendt en mere detaljeret artsliste, idet flere almindelige forekommende fugle i Kirgisistan og Kasakhstan, ikke er medtaget i denne oversigt, men et par af de mest interessante nævnes for en god ordens skyld. Aftenfalk, Almindelig Pelikan, Altairødstjert, Azurmejse, Berberfalk, Bjerghortulan, Sortvinget Braksvale, Blue-headed Redstart, Blue Whistling Thrush, Brandt's Mountain Finch, Brown Accentor, Brown Dipper, Brunhovedet Værling, Buskrørsanger, Citronvipstjert, Damklire, Daurian Partridge, Hill Pigeon, Himalayan Accentor, Himalayagrib, Himalaya Rubinnattergal, Himalayan Snowcock, Hodgson's Rosy Finch, Humes Sanger, Hvidkindet Værling, Hvidkronet Rødstjert, Hvidvinget Lærke, Hvidøjet And, Høgesanger, Ibisbill, Jomfrutrane, Krøttoppet Pelikan, Langhalet Tornskade, Lille Gulbug, Lille Rørsanger, Steppegulbug, Terekklire, Maskevipstjert, Mongolsk ørkendompap, Munkegrib, Murløber, Nonnestenpikker, Odinshane, Papyrussanger, Pungmejse, Red-mantled Rosefinch, Rosenbrystet Tornskade, Rufous-naped Tit, Rosenstær, Rovterne, Rødhovedet And, Rødpandet Irisk, Slagfalk, Snefinke, Songar Tit, Sort Glente ssp. *lineatus*, Sortlærke, Sortstrubet Bynkefugl (ssp. *maura*), Sortstrubet Jernspurv, Sortstrubet Lom, Spansk Spurv, Stendrossel, Stensanger, Stenspurv, Steppeørn, Steppehøg, Steppevibe, Stor Sorthovedet Måge, Steppetornskade, Stribet Dværghornugle, Trænattergal, Tyndnæbbet Måge, Vandstær (ssp. *leucogaster*), Violsanger, White-capped Bunting, White-winged Grosbeak, White-winged Woodpecker, Stor Hornugle, Ørkenfinke, Ørkenravn, Ørkensanger, Ørkenstenpikker, Østlig Turteldue mm.

Tur start: Fra Danmark 01.maj 2023

Tur leder: Michael Westerbjerg Andersen/Miksture

Med venlig hilsen

Miksture/Michael Westerbjerg Andersen, Bishkek 12.maj 2023

Dag-til-dag program

Miksture tilstræber altid at afvikle rejsen i henhold til programmet, men det kan af hensyn til praktiske omstændigheder, være nødvendigt at gennemføre programmet i en anden rækkefølge end anført. Vi gør ligeledes opmærksom på, at rejsen er underlagt lokale forhold, hvor både naturkræfter og levevis er anderledes end på vores breddegrader. Det betyder, at force majeure situationer kan opstå med efterfølgende forsinkelser, der undtagelsesvist vil medføre ændringer i rejseplanen. Inden afrejse (ca.1 måned) fremsendes det opdaterede program. Bemærk venligst de inkluderede måltider. B (Breakfast = morgenmad), L (Lunch = frokost) og D (Dinner = aftensmad) Miksture er naturligvis til enhver tid til disposition for supplerende oplysninger.

Dag 1. Afrejse fra Danmark

01.05: Afrejse fra Kastrup i København til Kasakhstans hovedstad Nur Sultan på steppen i det nordlige Kasakhstan. Nur Sultan er Kasakhstans nyeste hovedstad. Byen blev anlagt som fæstningsby i 1824 og fik navnet Akmolinsk. Navnet blev ændret til Tselinograd under ministerpræsident Nikita Khrushchev. I 1991 blev navnet ændret til Aqmola, men fordi navnet Aqmola minder for meget om det russiske ord "den hvide grav" besluttedes det i 1998 at ændre navnet til Astana, som slet og ret betyder hovedstad. Det ændrede igen navn til Nur Sultan i 2019. Kasakhstan er et enormt landområde. Landet rummer ypperlige fuglesteder fordelt på flere interessante biotoper: som steppe, ørken, halvørken og bjerge. Indtil selvstændigheden i december 1991 var Kasakhstan en del af USSR og arealmæssigt den næststørste. Med en population på blot 17 millioner mennesker (primært bosat i byerne), er Kasakhstan et af Eurasiens mindst befolkede. Stepperne i det nordlige Kasakhstan er en del af det vidtspændende område, som strækker sig fra det vestlige Ungarn til Mongoliet i øst. Den dominerende landskabstype er græssteppe med et væld af lavvandede brakvandssøer.

Dag 2-4. Kurghaldzino Nature Reserve

02.05 – 04.05: Kurghaldzino Reserve (Kurgalgino Reserve) Nature Reserve er det berømte fugleområde hvor Steppeviben har hjemsted, ca. 140 km fra Astana. Det tager nogle timer og vi stopper undervejs ved Aftenfalk-kolonier, småsøer og hvad der ellers fanger vores ornitologiske opmærksomhed. Her ligger Kasakhstans største naturreservat Kurghaldzino Reserve (Kurgalgino Reserve) etableret i 1968. Vi bor enten i reservatet eller i udkanten. De bedste fuglesteder ligger faktisk uden for reservatet. Den lille landsby Kurgalgino fungerer de følgende dage som overnatningssted, hvorfra vi foretager ekskursioner i det omgivende landskab. Programmet afhænger af de aktuelle forhold. Steppen er en truet landskabstype. De følgende dage udforsker vi området. Vi benytter vores egen bus og foretager ind i mellem lette vandreture. Der er masser af fugle og selv i umiddelbar nærhed af vores overnatningssted, kan man bruge dage på at udforske terrænet og fuglene. I det vindblæste landskab findes talrige steppesøer. På de åbne vandflader og i de lavvandede områder ses vandfugle som Sortstrubet Lom, Nordisk Lappedykker, Sorthalset Lappedykker, Krøltoppet Pelikan, Skarv, Sølvhejre, Flamingo, Grågås, Knarand, Spidsand, Skeand, Pibeand, Krikand, Rødhovedet And, Hvidøjlet And, Hvidhovedet And og Rørhøg. Langs bredderne vimser oversomrende vadefugle omkring: Stytteløber, Stor og Lille Kobbersnepe, Sortvinget Braksvale, Hvidbrystet Præstekrave, Terekklire, Damklire, Odinsbane etc. Flere mågefugle ses: Tyndnæbbet Måge, Steppemåge, Stor Sorthovedet Måge samt flere ternearter som Sandterne, Rovterne og Hvidvinget Terne. Arealer med buske og rørskov er gode fuglesteder med Dværgfalk ssp pallidus, Citronvipstjert ssp citreola, Lille Gulbug, Lille Rørsanger, Skægmejse, Blåhals, plus andre fascinerende småfugle, der nok skal skabe diskussion om arts- og racetilhørsforhold. Den enorme græssteppe rummer arter som: Aftenfalk, Steppehøg, Hedeheg, Ørnevåge, Steppeørn, Trane, Jomfrutrane, Mosehornugle, Korttået Lærke, Hvidvinget Lærke, Sortlærke, Markpiber, Gul Vipstjert, Isabellatornske, Rosenstær og selvfølgelig eftersøger vi specialiteter som Steppevibe og Asiatisk Sneppeklire, etc. Som regel er vi tidligt ude om morgenen og returnerer til frokost. Om eftermiddagen fortsætter vi, og søger gerne nye lokaliteter, så udbyttet maksimeres. Indkvartering på pensionat, eller i komfortable to-mands træhytter med senge og køleskab, i landsbyen Kurgalgino eller i Karachar. BLD

Dag 5. Kurghaldzino – Almaty

05.05: Vi forlader Sortlærkerne for denne omgang, og sætter kursen sydover til halvørkenområderne i det sydlige Kasakhstan. I løbet af formiddagen kører vi til lufthavnen i Astana. Herfra flyver vi retur til Almaty, hvor vi indkvarteres på hotel for en enkelt nat inden vi næste dag drager videre. Vores køretøj venter. BLD

Dag 6. Almaty - Turenga skoven

06.05: I løbet af formiddagen kører vi vestpå til Turenga skoven, Zhelturenga. Undervejs stopper vi ved vandhuller og småsøer. Her i det vestlige Taukum findes en rest af den særegne Turenga-skov. En slags popler som er hjemsted for flere sjældne arter. Det er en sublim lokalitet vi skal besøge. Stedet rummer bl.a. Turkestandue, White-winged Woodpecker, Turkestan Tit, etc. Turkestandue er ekstrem lokal og lidt kendt. Den yngler kun i Centralasien og overvintrer i Pakistan og det nordvestlige Indien. Populationen er mindsket drastisk og blot et fåtal vestlige ornitologer har overhovedet set den. Den attraktive men sky Saxaul Sparrow holder til i områder med buskvegetation og ses i selskab med andre spurvearter. Vi opretter teltcamp i Turenga skoven. BLD

Dag 7. Turenga-skoven - Konchengel – halvørken

07.05: Efter morgenmaden er klaret og campen pakket fortsætter vi sydover gennem et varmt men spændende ørkenlandskab der bl.a. rummer krystallklare kildevandssøer. Dagens mål er Konchengel, i Taukum ørkenen som især er kendt for ørkenfugle som McQueens Bustard, lærker, tre arter sandhøns: Spidsøret Sandhøne, Steppehøne og Sortbuget Sandhøne. Vores overnatningssted ligger ved nogle naturlige kilder, som tiltrækker en masse fugle: Fra tidlig morgen er der livlig aktivitet i og omkring vandhullerne. Det myldrer med lærker, og kort efter solopgang

ankommer de første sandhøns. Desuden arter som: Lille Præstekrave, Braksvale, Kirkeugle, Jomfrutrane, Hærfugl, flere stenpikker- og lærkearter, Markpiber, Lille Gulbug, Indisk Spurv, Ørkensanger, Spansk Spurv, Brunhovedet Værling, etc. De åbne områder er også tilholdssted for mere sjældne fugle som Ørkenpræstekrave, Kaspisk Præstekrave (sjælden ynglefugl), Ørkenfinke mm. Ved mørkets frembrud jager Natravne insekter omkring vandhullerne og flere gange har vi fundet Triel i lommelygternes skær. Overnatning i telte. BLD

Dag 8. Kochengel til Bishkek via Sorbulak søen - Velkommen til Kirgisistan

08.05: Vi nærmer os grænsen mellem Kasakhstan og Kirgisistan, og efter morgenmaden sætter vi kursen sydover. Inden vi tjekker ud fra Kasakhstan, besøger vi Sorbulak reservoiret. På denne årstid byder søen på to pelikanarter, ande- og vadefugle samt en stor koloni af Rosenstære. Vi fortsætter over grænsen til Kirgisistan og normalt foregår grænsekrydsningen uden de store sværds slag, men der skal bruges en time eller på to på formaliteterne. Fra grænseovergangen er der blot 45 minutters kørsel til centrum og vores komfortable gæstehus. Bishkek er efter centralasiatisk målestok, en ung by fra forrige århundredeskifte, med bebyggelse i overvejende russisk stil. Førstehåndsindtrykket er voluminøse regeringsbygninger og parker med bastante fædrelands mindesmærker osv.; men der findes også mange pittoreske småhuse i Ukrainsk stil. Byen emmer af atmosfære, der forstærkes på lune forsommerdage, hvor de brede boulevarder danner rammen om de lokales handel med alskens nyttige sager: radiodele, appelsiner, cigaretter, en ny tebbetey? - kirgisernes traditionelle hatte med pelsbesætning, etc. Den permanent snedækkede Ala-Too bjergkæde (med toppe over 4.800 m.o.h.), danner en pragtfuld kulisse for Kirgisistans hovedstad. BLD

Velkommen til Kirgisistan

Kirgisistan eller Kirgisien (gl. navn: Frunze) er en af de tidligere centralasiatiske sovjetrepublikker. Med grænse til Kina i sydøst, Tadsjikistan i syd, Usbekistan i vest og Kasakhstan i nord. Flere store bjergkæder præger landskabet. I den østlige del Tien-Shan; Himmelbjergene og i syd Pamir; på kirgisisk Barm-i-Dunjah - Verdens Tag. I mange år var Kirgisistan så godt som hermetisk lukket for udlændinge – herunder kikkertbærende fuglekiggere. Landets rige forekomster af mineraler og placering betød, at tophemmelige fabrikker og militær-baser kunne fungere uforstyrret. Det betød også, at kirgiserne i mere end 50 år levede en isoleret og hensygnende tilværelse. Men russernes tilstedeværelse betød også fremskridt: forbedret infrastruktur, hospitalsvæsen, jobs (bl.a. i våbenindustrien) og statssubsidierede fødevarer. Derfor står Lenins statue endnu flere steder i Bishkek, om end som et falmet symbol på en fejlslagen politik. Og hvordan skulle tingene være anderledes, når en ledende centralasiatisk kommunist for år tilbage forkyndte: "Jeg beundrer profeten Muhammeds geni, som har

forkyndt socialismens principper. Jeg er lykkelig over, at de fleste af socialismens principper bare er virkeliggørelsen af Muhammeds anvisninger" Den eneste nogenlunde farbare rute Silkevejen fra de store kinesiske kulturer til de store Mellemøstlige og Europæiske, forløb som et forgrenet vejnet gennem Kirgisien, både nord om søen Issyk-Kul og i den sydlige del af landet. Selv om Kirgisistan ikke i samme omfang som Bukhara og Samarkand i Usbekistan, blev begunstiget af rigdomme, i kølvandet på karavanerne, fik Kirgisistan tilført mange nye impulser, i form af andre folkeslag, sprog, religioner mm. Hvad Kirgisistan mangler af arkitektoniske seværdigheder, mere end opvejes af Centralasiens fineste bjerglandskaber. Set i fugleperspektiv er

de permanent snedækkede tinder den alt dominerende landskabsform. 97 % af land-arealet udgøres af bjerge; heriblandt nogle af klodens højeste med tinder over 7.000 m. Landskabet er umådeligt smukt. Alt hvad der associeres med bjerge findes. Her er fantastiske dimensioner, spidse tinder, fabelagtige udsigter, gletschere, dybe dale hvor bjergvægge rejser sig næsten lodret og snævrer synsfeltet ind, isnende smeltevand med iltre strømhvirvler der vokser til små vandfald, vidtstrakte højsletter med nikkende alpeblomster, sneklædte pas - et umådeligt fristed for planter og dyr. Velkommen til Kirgisien.

Dag 9. Ala Archa og fiskedamme

09.05: Dagsekskursion til Ala-Archa naturreservat 35 km syd for Bishkek. Fra dalen med bevoksning af fyr og nåleskov, hæver de omgivende bjerge sig stejlt i vejret. En vandring fra parkeringspladsen i ca. 1.400 meters højde til bjerget øverst oppe, veksler mellem plantebælter. Fra skoven længst nede til åbne vidder med alpine planter og barske, rå sletter, med flokke af lasede ravne og gribbe, der svæver over gletscherne. Mellem nedstyrtede klippeblokke sidder Murmeldyr og følger vores færden. Fra stierne er der mulighed for at se Stenbukke. Tidligt på dagen græsser de på skråningerne eller langs bjergbækkene, mens de midt på dagen holder sig i ro. De mest energiske kan nå snegrænsen og Adygene-gletscheren i 3.300 meters højde og de mindre energiske, kan nyde udsigten fra vandfaldet, eller støve omkring i landskabet. Ala-Archa var blandt de få steder som vesterlændinge i Sovjettiden, under strengt opsyn af Intertourist guider, havde mulighed for at besøge. Heldigvis er det forlængt. I dag kan vi boltre os i landskabet, som er en ornitologisk perle med arter som: Lammegrib, Himalayagrib, Kongeørn, Lærkefalk, Himalaya Rubinnattergal, Sortstrubet Jernspurv, Stensanger, Lundsanger, Violsanger Blue-capped Redstart, Altairødstjert, Murløber, Rødpandet Irisk, Karmindompap, Red-mantled Rose-finch, White-winged Grosbeak, Vandstær ssp. leucogaster, Azurmejsse, Østlig Turteldue, Almindelig Mynah, Rufous-naped Tit, Sort Glente, Hvid Vipstjert ssp. personata - Maskevipstjert, Bjergvipstjert, Misteldrossel, Husrødstjert, Humessanger etc. Vi fortsætter til de tidligere statslige fiskedamme nord for Bishkek; et område med søer og anlagte fiskedamme. I dag er den kommercielle interesse for længst forsvundet, men de vandfyldte damme tiltrækker store mængder vade- og andefugle. Sidst på eftermiddagen returnerer vi til gæstehuset og om aftenen spiser vi en god middag på egen hånd i en af Bishkeks utallige cafeer. BL

Dag 10. Bishkek - Tamga

10.05: Vi kører til Tamga. Det tager det meste af dagen at køre til Tamga, men undervejs er der flere interessante fuglesteder bl.a. Julkuntina som er et vådområde øst for Balychky. Her har vi de seneste år fundet Centralasiens sydligste population af Lille Gulbug og Storpiber og Pallas Græshoppesanger. Stedet er det eneste kendte yngleområde i Kirgisistan for disse tre arter. Andre mere almindelige arter er f.eks. Blåhals, Rødhovedet And. Citronvipstjert, Skægmejsse m.fl. Indkvartering på hyggeligt gæstehus med fælles faciliteter og Azurmejsse i haven. BLD

Dag 11 – 13. Barskaun Gorge, Jetti Oghuz, May Saz (Ibisill)

11.05 – 13.05: Vi har tre dage i området. Lange dage venter forude! Ibisbill og mange andre fugle er på programmet. Jetti Oghuz dalen er en af de mest særegne bjergdale i Kirgisistan. Røde sandsten danner en fantastisk kulisser i et landskab bestående af lave tørkeresistent buskvegetation og nåleskov. Vi fortsætter til provinshovedstaden Karakol (tidl. Presevalski) og videre til bjergfuglene. Vi kører ind i Tien-Shan bjergene der bl.a. huser Ibisbill. Mulighed for andre spændende bjergfugle: bl.a. Himalayagrib, Brown Dipper, Sortstrubet Jernspurv, Stensanger, Humes Sanger, Rødpandet Irisk, Altairødstjert og mange andre fine arter. Syd for Tamga, går en vej op mod Kumtor-minen (guldmine) og der kan køres ad den knap 40 km indtil man når op til et stort plateau ca. 3.800 m.o.h. Et smukt område med spredte småsøer og store græssletter. Fra dalen begynder

ved Issyk-Kul og til den slutter oppe i bjergene veksler landskabet i takt med vi kommer højere op. I begyndelsen haver, frugtlunde, ekstensivt dyrkede markparceller, højere oppe nåleskov der i 3500 meters højde viger for lave buskadser af enebær og karakteristisk alpin natur. Masser spændende fugle selvfølgelig. Target species bl.a. Lundsanger, Stensanger, Himalaya Rubinnattergal, Rødpandet Irisk, Hvidkronet Rødstjert, Brown Accentor, Brown Dipper, Himalayan Accentor, Himalayagrib, Lammegrib, Munkegrib, Upland Buzzard, Nonnestenpikker, Humes Sanger, Plain Mountain Finch, Sortstrubet Jernspurv, Stensanger, Hertil kommer også flere arter bjergfugle som vi også kender fra de europæiske bjerge. Overnatning i Tamga. BLD

Dag 14 og 15. Tamga – Son Kul

14.05 og 15.05: Vi fortsætter til bjergsøen Son Kul. Et fantastisk smukt område med mange gode fuglesteder samt en gæstfri nomadebefolkning. Det tager det meste af dagen at køre til Son Kul søen der ligger i 3.000 meters højde på et stort plateau med et tundralandskab og er kendt som et af de smukkeste steder i Kirgisistan. Lokale hyrder fra Kochkorka-dalen anvender de gode græsnings-betingelser om sommeren til deres dyr. Gæster er velkomne og ud over de interessante fugle, bliver der også lejlighed til at besøge etniske kirgisere i jurter og handle sig til en bid af den lokale ost, drikke frisk yoghurt eller gæret hoppemælk; kumus. Vi besøger flere lokaliteter; afhængigt af vejret. Isabellastenpikker og Bjerglærke er karakterfugle. Son-Kul og omegn er zoologisk reservat, med en bestand af Ulv og yngleplads for den smukke Indiske Gås (om end den ikke mere yngler hvert år). De omkringliggende bjerge er fremragende for montane småfugle og derudover har vi mulighed for at se Nordisk Lappedykker, Sort Stork, Rustand, mange andefugle, Kongeørn, Ørnevåge, Steppeørn, Vandrefalk, Lærkefalk, Lammegrib, Gåsegrib, Munkegrib, Hill Pigeon, Himalaya Kongehøne, Mongolsk Præstekrave samt en del mere almindelige vadefugle som vi kender hjemmefra, Hættemåge, Stor Sorthovedet Måge, Mosehornugle, Citronvipstjert, Alpekrage, Alpeallike, Ravn, Alpejernspurv, Brown Accentor, Stenpikker og med lidt held oversomrende Jomfrutrane. Overnatning i jurtecamp. BLD

Dag 16. Son Kul – Bishkek

16.05: Tidlig morgen sætter vi kursen mod Bishkek. Vi stopper undervejs ved Burana-tårnet og "tornskade-alleen" Indkvartering på et komfortabelt gæstehus/hotel i Bishkek. BLD

Dag 17. Hjemrejse

17.05: Tidligt op! Ankomst til København samme dag som følge af tidsforskellen. Velkommen hjem!

Inden afrejse fremsender Miksture en detaljeret fugleliste samt Praktisk Rejsetips. I mellemtiden kan rapporter fra tidligere KAKI-rejser studeres på www.cloudbirders.com eller på Mikstures hjemmeside: www.miksture.com

Dag 1. Afrejse fra Danmark
Dag 2-4. Kurghaldzino Nature Reserve
Dag 5. Kurghaldzino – Almaty
Dag 6. Almaty - Turenga skoven
Dag 7. Turenga-skoven - Konchengel – halvørken
Dag 8. Kochengel til Bishkek via Sorbulak søen
- Velkommen til Kirgisistan
Dag 9. Ala Archa og fiskedamme

Dag 10. Bishkek - Tamga
Dag 11 Barskaun Gorge
Dag 12 og 13. Tamga - Jeti Oghuz – May Saz – Tamga
Dag 14 og 15. Tamga – Son Kul
Dag 16. Son Kul – Bishkek
Dag 17. Hjemrejse

Pattedyr

Kun de færreste ornitologer interesserer sig ikke for andre aspekter i naturen som pattedyr, planter, insekter, padder o. lign. Samtlige steder har spændende faunaelementer og nedenstående liste er blot et udsnit fra dyr iagttaget i Kasakhstan og Kirgisien: Ulv, Altai Kronhjort, Vildsvin og Stenbuk (Ibex), Tolai Hare, Goitered Gazelle, Great Gerbil, Pibehare, Red Pika, Corsac Fox, Murmeldyr, Horsefield's Tortoise og Steppe Agama Lizard.

Dette er en rejse med ekspeditionsagtig karakter, hvor deltagerne skal være indstillet på lidt af hvert: Vandring (lettere vandring), flere dage hvor transporten kan virke lang. Aktivitetsniveauet tilpasses gruppens sammensætning – men bliver grundlæggende højt! De som ønsker et sejt og udmarvende aktivitetsniveau, får selvfølgelig som ønsket, mens de som ønsker et mere moderat tempo, også tilgodeses; de fleste i nogenlunde kondition kan sagtens være med. Turen beskæftiger sig ikke med bjergklatring og lignende, men deltagerne skal være indstillet på, at gå kortere og længere strækninger, når fuglene skal findes. Vi kommer til at være meget udendørs og i skiftende vejrlig. Rejsen anbefales ikke gangbesværede. Det er en god idé at komme lidt i form inden afrejsen - det gør det uligt meget lettere at komme op ad bjergskråningerne. Husk på, at luften er tynd i 3-4.000 meters højde. På dagturene skal vi ikke bære rundt på telt eller stor bagage - kun en lille rygsæk med hvad den enkelte finder nødvendigt. Der er indbygget en vis fleksibilitet, så der er plads til justeringer undervejs. Alting er vel organiseret, både hvad angår transport, mad og indkvartering. Dagene bliver lange, men belønningen er flere oplevelser. Døgnet's første timer er sædvanligvis de mest produktive og på enhver seriøs fugletur, står man tidligt op! Ornitologer sætter som regel pris på samværet med andre ligesindede på en tur som denne. På den anden side betyder det ikke, at friheden for den enkelte fratages undervejs.

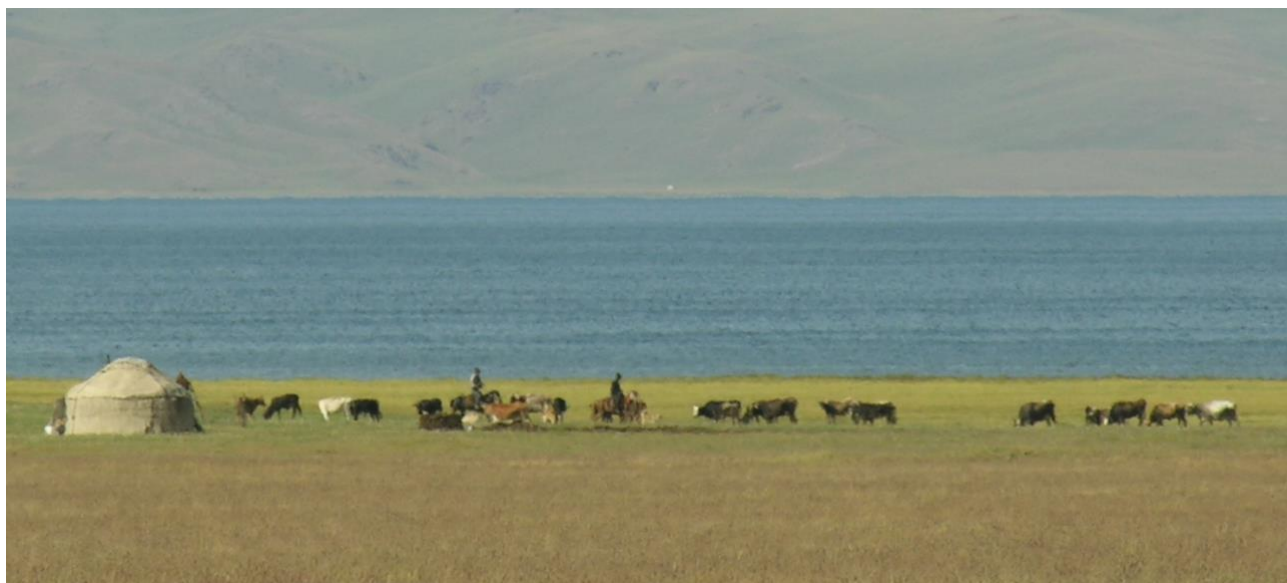
Centralasien er spændende, men forholdene noget anderledes end de fleste er vant til. Indkvarteringen kan ikke sammenlignes med vestlig standard og køretøjerne er mindre komfortable end aircondition efterhånden er standard (undtaget dagene på steppen) etc. Vi er underlagt lokale forhold, så deltagerne bør udvise tålmodighed, fleksibilitet og overbærenhed. Det er ikke altid muligt at være på stederne ved solopgang eller på de tidspunkter vi finder bedst. Tingene tager tid i Centralasien, specielt de logistiske (transportmæssige). Heldigvis er det med årene blevet bedre. Indkvarteringen veksler mellem turistklassehoteller, telte, hytter o. lign. De sanitære forhold kan være primitive! Vi skal flere steder dele toilet og få bade faciliteter med de andre i gruppen. Ved overnatning i telte drejer det sig om udmærkede telte (2 i hvert telt). Det store spisetelt vil være et centralt mødested; hvor vi spiser og drøfter dagens hændelser. Michael og de samarbejdspartnere vil i videst omfang søge at efterkomme ønsker. Sovepose skal medbringes på rundreisen (eventuelt lejes; kontakt Miksture).

Forplejning Maden er glimrende! På rundreisen medbringer vi eget køkkenhold, der sammensætter dagens tre måltider. God gedigen, velsmagende og sund husmandskost i ordets bedste betydning baseret på friske råvarer: Supper, fjerkræ, grønsager og pilaf - risretter med fåre- og lammekød og det uundværlige brød nan. Til måltiderne serveres te og mineralvand. Der bliver også lejlighed til at smage den lokale vin eller traditionelle kumus fremstillet af gæret hoppemælk.

Klima Udpræget fastlandsklima som lokalt er influeret af højderne. Det kan blive varmt (op til 35 grader Celsius) og i dalene 20-25 grader Celsius. Det bliver koldere jo højere vi bevæger os op i bjergene. Vejret i bjergene er notorisk uforudsigeligt og kan skifte lynhurtigt. I bjergene er der også tit forskel på klimaet ved nærliggende steder, især hvis de ligger i forskellige højder eller orientering. Temperaturen aftager 2 - 1 grader Celsius pr. 100 m, man bevæger sig op

i bjergene. Opholdet i det sydlige Kasakhstan bliver utvivlsomt den varmeste del og minder om klimaet i det sydlige Europa, men vi formår som regel at afbøde strabadserne en smule, og indtil videre har vi altid formået at gennemføre en både human og udholdelig rejseform i denne del af Kasakhstan. Men herom mere information inden afrejsen.

Hvad skal medbringes Praktiske informationer, fugleliste, rejsetips og forslag til pakkedliste, bliver fremsendt i god tid inden afrejsen. Miksture er naturligvis til enhver tid til disposition for supplerende oplysninger.

Fuglelivet i Kasakhstan og Kirgisistan

Af Michael Westerbjerg Andersen

Kirgisistan er en af de tidligere sovjetrepublikker, og i mange år var Kirgistan stort set hermetisk lukket for udlændinge. Landets rige mineralforekomster og placering betød, at tophemmelige fabrikker og militære baser kunne operere uforstyrret. Det betød også, at kirgiserne i mere end 50 år levede en isoleret og hensygnende tilværelse. Russernes tilstedeværelse betød også fremskridt med velfungerende hospitalsvæsen, jobs, forbedret infrastruktur og billige stats subsidierede fødevarer. I januar 1991 blev Kirgisien en selvstændig demokratisk republik og medlem af Sammenslutningen af Uafhængige stater (SNG), men det betød også at økonomien i landet kollapsede præcis som det var tilfældet i andre USSR-republikker. I dag er Kirgistan efter vestlig målestok fattigt; i kølvandet på uafhængigheden fulgte et kraftigt fald i produktion og levestandard. Selv om forfatningen er baseret på formelle regler, er den politiske beslutningsproces præget af stamme- og klan netværk samt af modsætninger mellem befolkningsgrupper i nord og syd, såvel som mellem etniske og russiske kirgisere. Kirgisistan er et multietnisk samfund. 55 % af indbyggerne er etniske kirgisere, mens russere, usbekere og ukrainere udgør mindretallet; hertil kommer en lang række små lokale folkeslag foruden mindre deporterede grupper af Volga tyskere.

Fakta: Kirgisien, Kirgistan eller Kirgisistan.

Tilsyneladende er der intet officielt dansk navn for landet, hvorfor de tre navne anvendes i flæng. Kirgisien blev anvendt af f. eks Scherfig i hans bog Hos Kirgiserne fra 1963, og er direkte afledt af det tyske navn for landet. Et fint navn som desværre ikke har vundet indpas i medierne, der oftest anvender det vederstyggelige Kirgisistan. Kirgistan er en fin oversættelse fra det russisk og er et udmærket kompromis, som jeg foreslår anvendt. Traditionelt har de etniske kirgisere altid levet som nomader. Kirgistan er romantisk blevet kaldt et land af vilde ryttere, men vildskaben er for længst aftaget - overskygget af en sagnomspunden gæstfri og stolt befolkning. Efter Sovjetunionens ophør fik nomadekulturen en opblomstring, og mange etniske kirgisere vendte tilbage til deres oprindelige levevis, som bjergnomader. De store statsbrug var for vidtløftige med alt for store plantager og masser af får. En fremmed produktion som de etniske kirgisere aldrig blev tilhængere af. De tilsyneladende endeløse vidder af frodige højsletter udgør stadig vigtige græsningsområder for heste, kvæg, fedthalefår, geder og yakokser. Græsningsområderne er statsejede men styret og fordelt af de lokale klaner og familier ifølge traditioner og gamle vedtægter. Et delikat socioøkonomisk system der fungerer. I slutningen af maj forlader nomadefamilierne deres boliger i dalene og flytter med deres jurter (telte af filt) og hjoede op til græsningsområderne over 3.000 m.o.h. Her tilbringer de hele sommeren. Kirgistan er beliggende i midten af Asien, lige over Indien og med grænse til Kina, Kasakhstan, Usbekistan og Tadsjikistan. Landets beliggenhed i den nordlige del af Himalaya betyder, at flere store bjergkæder præger landskabet; mod øst Tien-Shan (Himmelbjergene, med tinder over 7.000m) og dets udløbere Ala Too hhv. nord (ud mod den store steppe i Kasakhstan) og syd for den store Issyk Kul bjergsø. I landets sydvestlige del på grænsen til Tadsjikistan ligger den anden store bjergkæde, Pamir. Det siger næsten sig selv, at avifaunanen er domineret af bjergfugle, men hvor der er bjerge, er der dale, og her har kirgiserne opdyrket den frugtbare jord. Landbrugsområderne ligger især mod nord omkring søen Issyk-Kul, ved hovedstaden Bishkek og på de subtropiske skrånninger i Ferghana-dalen i syd. De steder, hvor kunstvanding var mulig, blev der indtil Sovjetunionens ophør dyrket sukkerroer, opiumvalmuer (til medicinsk formål, selvfølgelig...) og bomuld. I dag henligger store områder som brakmarker, og det begunstiger selvfølgelig fuglelivet. I Sovjettiden var størstedelen af Kirgistan lukket for vestlige fugleinteresserede og de få ornitologer som besøgte Kirgistan, blev eskorteret til fuglelokaliteter i nærheden af hovedstaden Bishkek (tidl. Frunze). Glimrende fuglelokalitet, men bestemt ikke fyldestgørende for kirgistanens fantastiske avifauna. Det er heldigvis anderledes i dag om end møgbesværligt at færdes uden for det begrænsede vejnet, hvor besøgende i større omfang kan færdes frit. Fakta: Efter Sovjetunionens kollaps steg antallet af heste igen. Hoppens mælk anvendes til fremstillingen af nationaldrikken kumys, som er gæret hoppemælk. Bliver almindeligvis opbevaret i en pose

af fåremave. Smagen varierer, men kan beskrives i bedste fald beskrives som syrligt og lettere mousserende mælkeprodukt med et alkohol-indhold som øl. Undertegnede er ikke den store tilhænger af drikken og har ved flere tilfælde smagt kumys der var nærmere at betegne som galdesurt opstød tilsat rygsvømmende grønne hår-boller...

Bjerge, halvørken, ekstensivt opdyrket agerland, steppe, skove osv. betyder at Kirgistan har rigeligt at byde på og fuglelivet kan betegnes som en cocktail af arter fra det sydlige Europa, Mellemøsten, sydlige Sibirien og stepperne mod nord. Adskillige områder er stadig "hvide pletter" på det ornitologiske landkort og udbredelseskortene i denne del af verden er mildt sagt ikke ajourført om nogensinde udarbejdet. Alene i Kirgistan har vi de sidste par år fundet 1-2 nye arter for landet pr tur... Det fortæller noget om potentialet, og hvorfor det er et så afsindigt spændende ornitologisk. Et stort antal fuglearter lever i dette barske højland og bjergene er hjemsted for mange centralasiatiske specialiteter: Altairødstjert, Little Forktail, Blue headed Redstart, Brandt's Mountain Finch, Brown Accentor, Brown Dipper, Godlewski's Bunting, Himalayan Accentor, Himalayagrib, Himalaya Rubinnattergal, Himalayan Snowcock, Humes Sanger, Hvidkronet Rødstjert, Ibisbill, Mongolsk Præstekrave ssp. pamirensis, Plain Mountain Finch, Red-mantled Rosefinch, Songar Tit, Sortstru-bet Jernspurv, Stensanger, Stor Karmindompap, White-browed Tit Warbler, White-capped Bunting, Brunhovedet Værbling, White-winged Grosbeak, o.m.a. Hertil kommer bjergfugle som vi også kender fra de europæiske bjerge: Duehøg, Vandrefalk, Alpekrage, Alpeallike, Ravn, Bjergpiber, Tretået Spætte, Vandstær, Alpe-jernspurv, Husrødstjert, Bjergirisk, Bjergvipstjert (karakterfugl), Lille Korsnæb, Blådrøssel, Misteldrøssel, Stendrøssel, Murløber, Snefinke, Klippeværbling, Nøddekrige, Chukarhøne mm Kirgistans landskaber og natur er hjemsted for unikke fugle og pattedyr. Den mest enestående skabning er Sneleoparden. Ingen ved præcis antallet af tilbageværende sneleoparder, men Kirgistan rummer måske klodens vigtigste bestand. I min "verden" er det ufatteligt at der ikke er mere fokus på naturområder som rummer så dyrebare skatte. Sneleoparder forekommer kun i intakte levesteder, og tilstedeværelsen af sneleoparder vil altid være en super indikation af intakt natur; områder med et rigt dyreliv. Stort set alle andre steder på kloden kæmper goder kræfter på at beskytte eller restaurere ødelagte naturområder, og derfor er det bagvendt logik, at ingen af de store naturorganisationer deltager i arbejdet på at bevare og beskytte Kirgistans unikke og intakte naturområder. I århundreder har nomaderne levet et liv i nær kontakt og harmoni med naturen, og selv om naturbevarelse på mange måder er en selvfølge i den kirgisiske kultur, så er der grund til at være på vagt. Overgræsning, og andre forstyrrelser af gode fuglesteder er en reel trussel, og derfor arbejder vi på at udbrede kendskabet og beskytte Centralasiens unikke fauna og landskaber. Et af de tiltag vi arbejder med pt, er at etablere en centralasiatisk conservation-group i lighed med den organisation som er succesfuldt etableret i Kaukasus. "Vi" er en håndfuld europæiske ornitologer, primært hollandske, tyske og undertegnede. Der er ingen ornitologiske organisationer i de centralasiatiske lande, eller Ngo'er i det hele taget. Derfor er der brug for alle kræfter, skulle du have lyst til at deltage i arbejdet så kontakt mig gerne – der er masser at gå i gang med. Nabolandet Kasakhstan er et gigantisk land på størrelse med hele Europa og spænder mere vidt både landskabsmæssigt og ornitologisk. 498 fuglearter er truffet i Kasakhstan fordelt, over mange landskabstyper, og selv om bjergene i det sydøstlige hjørne rummer nogle af de samme bjergfugle som i Kirgistan, er det især steppen og halvørkenen i syd som tiltrækker ornitologer fra hele verden. I Kasakhstan er det nok steppefuglene som de fleste ornitologer tænker på; især de berømte græsstepper i den nordlige og centrale del. Her er der højt til loftet, så at sige, og udsynet nærmest uendeligt. Det er hjemsted for den stærkt truede Steppevibe samt superarter som: Hvidvinget Lærke, Sortlærke, Sortvinget Braksvale, Jomfrutrane, Krøltoppet Pelikan, Steppehøg, Stor Sorthovedet Måge, Hvidvinget Terne, Lille Gulbug mm. Dertil kommer et hav af vandfugle: ænder, hejrer og vadefugle – ofte i stort tal; eksempelvis træffes op til 800.000 odinshøns på gennemtræk i maj i det berømte Korgalzhyn Reservat vest for hovedstaden Astana. I den sydlige landsdel findes flere unikke biotoper: flere typer ørken, nedbørsfattige højdedrag med flotte røde sandsten. Her er især den mytiske Steppehøne som trækker. Arten forekommer også fåtalligt i Kirgistan, men har sit hovedudbredelsesområde i det sydlige Kasakhstan og

naboområderne mod øst – Kina. Halvørkenen er hjemsted for McQueens Bustard, Ørkenpræstekrave, Kaspisk Præstekrave og mængder af lærker, sandhøns, sangere mm. Det er også i denne tørre del, at Rosestære forekommer i utrolige antal. Men især en biotop tiltrækker ornitologer og det er de eneste tilbageværende Turenga-skove. Disse tørkeresistente særprægede poppelskove er bl.a. hjemsted for tilbedte fugle som Saxaul Sparrow, Stribet Dværghornugle, Turkestandue, Turkestan Tit og White-winged Woodpecker. Da jeg begyndte at komme regelmæssigt i regionen for mere end ti år siden, var kendskabet til fuglenes udbredelse endnu på baby-stadiet. Eksempelvis hed det sig at White-winged Woodpecker udelukkende forekom i Turenga-skovene, og stor var min forbavselse da jeg regelmæssigt begyndte at finde spætten i Bishkeks byparker. I dag ved man, at den forekommer over et større område end tidligere antaget, og sådan er det heldigvis også tilfældet for flere af de andre fugle. Desværre gælder det ikke den særegne Turkestan Due som er så afhængig af Turenga-skovenes hullede gamle træer. Et interessant fællestræk for det sydlige Kasakhstan og Kirgistan, er forekomsten af en række særegne lokale racer. Flere af disse forekommer andre steder, men racerne i Centralasien afviger betydeligt fra nominatformen. Det gælder eksempelvis den gråhovede udgave af Stillits ssp caniceps, Vandstær af racen leucogaster, den flotte personata-vipstjert som bærer det rammende navn Maskevipstjert. Af sidstnævnte kendes en overvintrende fugl fra november 2003 til april 2004 i Norge. Den smukke lokale race af Citronvipstjert calcarata som yngler i fugtige områder i Kirgistan's bjerge adskiller sig både morfologisk og biotopmæssigt fra dets nære slægtning den gråryggede citreola som er udbredt i lavere beliggende områder mod nord. Blandt sangerne er især Gærdesanger-ssp interessante. I felten er de svære at adskille især de tre forekommende halimodendri, margelanica og minula Ørkengærdesanger. Lettere går det med Bjerggærdesangeren ssp althea, som nogle allerede har udskilt som art, Humes Whitethroat. Blandt disse fire gærdesangere er der stor forskel i levested og sangtype; så muligheden for en fremtidig split må siges at være sandsynligt. En anden interessant race er Stær ssp porphyronotus. Den ligner til forveksling Ensfarvet Stær og kunne i princippet sagtens forekomme i Europa. En af de mere velkendte er Sort Glente M.m.lineatus som undertiden regnes for en selvstændig art, og allerede er engelsk navngivet som Black-eared Kite pga. de mørke ansigtstegninger. Med dens hvidlige tegning ved basen af håndsvingfjerene kontrasterende mod de sorte "fingre," lyse undergump og haleunderside, er den i sandhed også markant; minder undertiden mere om Rød Glente. Racen er observeret i Finland og England, og er vel også potentiel i Danmark. Jeg kunne nævne en del flere centralasiatiske arter og ornitologiske "fænomener" som er værd at undersøge. I flæng kan jeg nævne arter som: Østlig Bleg Gulbug versus Steppegulbug, Gulbug ssp rama – som jeg tror, forekommer i en del flere afvigende former, interessante interaktioner mellem Humes Sanger og Lundsanger – har bl.a. observeret hvorledes de to arter ofte interagerer, og jeg har med sikkerhed hørt Humes Sanger imitere kald af Lundsanger og omvendt. Det er en spændende foreteelse, som kræver yderligere studier. Desuden forekommer en del mindre kendte ssp af bl.a. Blåhals, Korttået Lærke, Rørspurv, Sydlig Nattergal, Brundrossel, Sort-/Rødstrubet Drossel, Rørsanger, Nonnestenpikker, Græshoppesanger, Høgesanger, etc. Tillige er jeg temmelig sikker på, at der kan forekomme gedigne overraskelser. I foråret 2007 blev jeg opmærksom på en syngende Sylvia-type a la Løvsanger. I længere tid eftersøgte jeg fuglen, og stor var min overraskelse da jeg fandt en Træløber... Der forekommer to arter: Vores egen Træløber samt Himalaya Træløber (Bar-tailed Træløber). Ingen af dem skulle tilnærmelsesvis have en sang som vi hørte, og det blev konstateret at fuglen i hvert fald ikke var Bar-tailed. Vi forsøgte uden held at få billeder af fuglen. Det er en uhyre interessant observation som der stadig ikke er fundet en forklaring på. I juli måned søgte jeg uden held at opspore fuglen igen. Det er overvejende sandsynligt at finde flere sydligt forekommende Himalayaarter i Kirgistan, således er der iagttagelser af to arter spætter, som ikke er beskrevet fra det nordlige Himalaya, men desværre bliver jeg nødt til at forholde mig stringent til sådanne observationer, og minimum fotodokumentation mm er næsten umuligt at undvære i sådanne tilfælde. Jeg modtager regelmæssigt forunderlige observationer fra Kirgistan, som er næsten umulige at forholde sig til – ofte er der blot tale om iagttagelser af lokale – men for europæere – ukendte racer, som foranlediger observatøren til fejlagtige bestemmelser. Så stringens er ufravigeligt! Jeg er dog

ganske overbevist om at de mest distinkte racer med tiden kan opnå status som selvstændige arter, og derfor er der al mulig grund til at få det hele med hvis man alligevel birder i regionen.

Tamga - Rapport fra en landsby i Kirgistan Af Michael Westerbjerg Andersen

Sommersolens morgenstråler tegner støvkanaler i rummet og fluerne summer drillende. Hanen har for længst galet; faktisk det meste af natten, akkompagneret af gøende køtere tilsat skrydende æsler fra det tidligste daggrø. Fra havens abrikostræer lyder det hjemlige kald fra en blåmejse, men hernede er der ingen blåmejsere. Det er naboens azurmejsere. Så må jeg ud! Husets indre henligger i sløvende stilhed. Vucan, schæferhunden som har ligget ved min seng er lysvågen og følger mig ud til porten. Snart slentrer jeg hen ad gaden i følgeskab med den særegne lokale Hvide vipstjert – Maskevipstjert ssp personata. Byen har hullede veje kantet af små russiske landboliger. Langs siderne af vejen er der vandingskanaler, hvor flokke af gæs og høns holder hestevogne og raslende biler i ave. Støv tilslører bybilledet i smukke farver og flittige landsbykoner for længst i gang med arbejdet, medens husbonden er på vej til dagens dont med leen henslængt nonchalant over skulderen. Et langspyt på godt og vel 80 km nord for den kirgisisk-kinesiske grænse, gemt inde mellem Issyk Kol søen og Jetim Bel bjergene (sydlig udløber af Tien Shan bjergkæden), ligger landsbyen Tamga. Stedet er mest kendt for Kumtor-guldminen oppe i bjergene og det nu forfaldne sanatorium som havde sin blomstringstid for mere end fyrre år siden da Jurij Gagarin holdt ferie ved søen – i 1961 den første mand i rummet, som ved den lejlighed udtalte de berømte ord: Jeg ser ingen Gud heroppe. Uden for byen er der rejst en bronzestatue af den vellidte kosmonaut hvis smil kunne gøre selv betonhårde kommunistamazoner bløde i knæene. I dag skuer han ud over de smukke bjerge omgivet af kviddrende Rødpandede Irisker og er ikke slået til ukendelighed som de lokale afbildninger af Vladimir Iljitj Uljanov, bedre kendt som Lenin. Landsbyen er således ikke videre kendt og adskiller sig ikke væsentligt fra mange andre landsbyer i regionen, men er alligevel en attraktion. Muligvis er det et udslag af min længsel og jagten efter det uspolerede, som er forklaringen på min fascination. Her i denne afkrog af verden, hvor intet kommer af sig selv, men kun opnås ved tungt slid, flid og nøjsomhed møder man en befolkning hvis smil og venlighed er intet mindre end rørende. Kirgisernes tilværelse er ikke en dans på bjerg-rosen og konflikter forbundet med druk og fattigdom forekommer. Dagligt bliver jeg standset på gaden til en kort sludder; til tider kan det være svært at få tid til fuglene, men ægte venlighed er værdifuld og du når alligevel dine ornitologiske mål – og fuglelivet fejler altså intet, og for en europæisk fuglekigger har Tamga kvaliteter. Uden for landsbyen ligger de genialt ekstensivt dyrkede marker, hvis rigdom på ukrudtsplanter glæder fine antal vagtler, engsnarre, stillitser ssp paropanis, bomlærker, sanglærker, karmindompapper, og "rigtige" fasaner plus andre rare sager. Herude er den sortryggede citronvipstjert ssp calcarata karakterfugl i fugtige partier; en fugl det er umuligt at blive træt af, og i toppen af de fritstående træer sidder rufinus-ørnevåger og vulpinus-musvåger. Den særprægede sorte glente ssp lineatus patruljerer også bygrænsen for ædebart. I træktiderne får standfuglene følgeskab af Kongeørn, Havørn, Dværgørn, Dværgfalk ssp palidus samt sjældenheder som Slagfalk, Berberfalk, Upland Buzzard, Steppeørn mm. Ret beset er slagfalken lokal ynglefugl, men i lighed med alle andre steder i Centralasien er den efterstræbt og fanges i vid udstrækning med videresalg til arabiske falkonerer for øje. De lokale beundrer også slagfalken, men kun få kirgisere har den fornødne viden til at holde slagfalkene i live. Derfor hænder det, at de ganske simpelt slipper falkene fri. Det er ikke problemløst, især ikke hvis det drejer sig om immature fugle der ikke har lært jagtens kunst. De kan simpelthen ikke klare sig, og crasher tilfældige steder i landsbyen. Her bliver de i bedste fald samlet op og afleveret til ejeren, der som regel endnu engang prøver lykken. I 2005 blev en slagfalk gentagne gange udsat for denne yoyo-tilværelse, men til sidst slog den sig på den lokale kæmpeflok af flinke tamduer der leverede sig selv som føde, og kom hver aften til overnatning i byens udkant. Ikke alle falke er så heldige, og det er vederstyggeligt at overvære hvorledes falkene til stadighed indfanges og dømmes en skammelig eksistens. Duehøge er meget nemmere at holde i live og en populær fangeskabsfugl – en venlig men latterlig gamling viste mig hans duehøg og tirrede som vanligt dyret ved skiftevis at spytte og svinge et kødstykke foran fuglen. Han lagde ekstra pres på fuglen for at "imponere" mig og høgen kvitterede sluttelig med at række kloen ud og strejfede mandens arm så der kom en dyb flænge, som jeg efterfølgende rimpede sammen med nål og tråd. Den formiddag havde jeg ekstra mange tommelfingre. Rovfugle hører ikke hjemme i fangenskab – kort og godt! På en stenet parcel mellem husene lander et par hærfugle. De er vant til mennesker og fouragerer upåvirket trippende omkring mellem tuer og tidsler. Sker det man kommer for tæt på rejses de rustroede hovedfjer mens den flyver et par meter længere frem. Sjældent længere, for her er mængder af fede larver, orme, biller – ungfuglene sidder utålmodigt på de nærliggende hegnsplæ og gløt utålmodigt efter en godbid. Fra de højeste popler lyder pirolens bløde fløjt, akkompagneret af de helvedes larmende Common Mynaer som i de sidste årtier er blevet mere og mere almindelige – på bekostning af stærene. Mynaerne ekspanderer fortsat (på bekostning af stærene som den udkonkurrerer) nordpå og kan snildt overleve i køligere klimaer. Lur mig om de ikke dukker op i Europa. Spørgsmålet er hvor nordgrænsen ligger – jeg tror den kan overleve nordligere end Mellemeuropa. Det er en snu fugl og har med stor selvfølgelighed indtaget de beboede områder i Centralasien, og selv hestene har vænnet sig til at transportere de frække mynaer rundt på ryggen, hvor de på Oxpecker-måner befrier værten for parasitter. Som et missil cruiser de lokale lærkefalke hen over haverne, for længst opdaget af årvågne phoenicuroides isabella-

tornskader, der sidder eksponerede i toppen af småbuske og hegnsplæ. Tornskaderne er karakterfugle i haverne og travlt optagede af yngletidens aktiviteter. Hele sommeren igennem viger de ikke fra territorierne som også forsvares indædt mod artsfæller. Rosenbrystede tornskader holder til i læhegn uden for byen sammen med høgesangere og brunhovede værlinger. I toppen af masterne langs vejene sidder tyrkerduer side om side med palmeduer; ved et tilfælde iagttog jeg en palmedue der som den naturligste ting i verden havde dannet par med en tyrkerdue. Mindre almindelig er turtelduen og dens nære slægtning Østlig Turteldue ssp meena. En sen nat hørtes Dværghornuglens monotone kald i nærliggende piletræer, og da jeg om dagen kiggede efter den flirtede en Humes sanger rundt med føde i næbbet; temmelig langt væk fra dens sædvanlige yngleområder oppe i bjergene. I havernes tætte buskadser synger lundsangere og undseligt farvede sydlig nattergal af racen hafizi. Af andre ynglefugle kan nævnes: Sortstrubet bynkefugl, Rosenstære, Ellekrage, Biæder, Nonnestenpikker, Isabellasten-pikker mm. Der er mange ting at opleve, og hver gang jeg er i Tamga gøres nye opdagelser. Forklaringen på det rige fugleliv er nærliggende. Klimaet er udpræget kontinentalt, præget af kolde vintre og varme somre tilsat stedvist righoldig nedbør. Den frugtbare löss - en jordtype bestående af fint ler - giver misundelsesværdige livsbetingelser for planterne. I denne del af verden viger prydhaverne for praktisk havebrug, hvilket ses i haverne der bugner af frugt og grønsager. Landsbyens haver udgør fuglerige oaser og tiltrækker året rundt fugle fra nær og fjern. I træktiderne passerer området af fugle som i den nærliggende Barskaun slugt, har fundet en relativ let passage over Himalayabjergene, men vinter og sommer er de bedste årstider. Vinterlandskabet kan forekomme barskt men der er mange solskinstimer og på frostklare dage med uendelig sigt er det en svir. Den nærliggende Issyk Kol fryser aldrig til pga. termiske kilder, og store mængder vandfugle overvintrer. Uden for Tamga fouragerer vinteren igennem rustænder i hundredvis i følgeskab af sangsvaner og alpekrageflokke, og hvis man keder sig, kan den nærliggende flok på "sølle" 400 rødhovedet ænder kigges igennem. Bjergene ligger få kilometer fra landsbyen, og ved særligt bistert vejrlig søger bjergfuglene ly og føde i haverne. I sådanne kuldeperioder kan stort set samtlige kirgisiske montane ynglestandfugle træffes bl.a. Red-mantled Rose-finch, Plain Mountain Finch, Altaijernspurv, Sortstrubet jernspurv, Brown Accentor, murløber, white-winged grosbeak, eversmann's redstart (fåtalig standfugl) i selskab med vinterfugle som silkehal og gulspurv mm. Således også rød-pandet irisk som i april frekventerede en ophængt mejsekugle sammen med en White-browed Tit Warbler. Det er også om vinteren de store flokke af Hvidkindet Værling iagttages; op til 500 fugle sammen. I april trækker de Sortstrubet drosler i stort tal gennem Kirgisien. De holder i træer og buske, og skulker præcis på samme måde som Nivå-fuglen i vinters; ved forstyrrelse trækker de skyndsomt ind under en busk, og bliver siddende bomstille 15-60 minutter, hvorefter de forsigtigt titter ud og fortsætter fourageringen. De lokale har efterhånden vænnet sig til min tilstedeværelse og et forstående eller er det medlidende nik når denne sære fremmede står og glor ind i haverne med kikkert og tele; de tager det pænt desuagtet alle husene har lokum i haven. Allermest holder jeg af at liste rundt morgen og aften. Sommeren er fortryllende med lange lyse dage og lune aftener. Indbyggerne nyder tydeligvis aften solens behagelige stråler. Uden for husene sidder mændene på hug i smågrupper med tændte smøger, mens konerne med korslagte arme har fundet tid til en aftenpassiar med naboens og ungerne boltrer sig frydefuldt og fnisende i leg overvåget af uforstående hunde og måbende æsler. Fra markerne kommer hyrder og bønder hjem med hestetrukne hølæs og flokke af får og kreaturer. Roen og stilheden er vidunderlig og der er fugle alle vegne. Og træet lusker man hjemad. MWA

